

Opgave 1 Goud

Bij deze opgave horen de teksten 1 en 2.

Inleiding

(1) Goud wordt al duizenden jaren als waardevol metaal gezien en kent in al die tijd uiteenlopende toepassingen. Al in het oude Egypte was goud een ruilmiddel. Tot in de twintigste eeuw na Christus is goud gebruikt in munten. Inmiddels zijn munten niet meer direct gekoppeld aan een goudwaarde. Toch bezitten centrale banken nog steeds goud, als noodvoorraad. Goud zit ook in waardevolle sieraden, zoals in de trouwringen die pasgehuwden elkaar omdoen.

(2) In vroegere eeuwen werden aan goud magische krachten toegekend, zoals door beoefenaars van de alchemie in de middeleeuwen: een combinatie van magie en wetenschap. Deze voorlopers van de natuurwetenschappers hebben geprobeerd andere materialen in goud te veranderen. Vanuit huidige wetenschappelijke inzichten uit de nucleaire fysica over de opbouw van atomen van goud is te verklaren dat hen dat nooit gelukt is.

(3) Goud wordt gewonnen in goudmijnen, onder andere in Suriname. De handel in goud is internationaal. In juni 2017 heeft Nederland het initiatief tot het Convenant Verantwoord Goud genomen. Deze opgave gaat over sociale en politieke aspecten van goud, goudwinning en goudhandel.

Gebruik de eerste alinea van de inleiding.

Goud kan bindingen tussen mensen versterken. Er zijn vier typen bindingen te onderscheiden.

- 2p 1 Leg uit welke **twee** typen bindingen, die versterkt kunnen worden door het gebruik van goud, te herkennen zijn in de inleiding. Gebruik in je uitleg:
- de namen en omschrijvingen van de twee typen bindingen;
 - een voorbeeld van elk type binding uit de eerste alinea van de inleiding.

Gebruik de inleiding.

Goud heeft een lange geschiedenis als ruilmiddel.

- 2p 2 a Leg uit dat in het gebruik van goud als ruilmiddel een sociale institutie te herkennen is. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept sociale institutie.
- b Leg uit dat het kenmerk dat instituties ‘enerzijds vrij stabiel, maar anderzijds ook relatief veranderlijk zijn’ te herkennen is in het gebruik van goud als ruilmiddel. Gebruik in je antwoord:
- het gegeven kenmerk van instituties;
 - informatie uit de inleiding over het gegeven kenmerk van instituties.

Gebruik de tweede alinea van de inleiding.

Socioloog Weber heeft het begrip onttovering gebruikt om rationalisering te typeren.

- 2p 3 a Leg uit dat onttovering te herkennen is in de veranderde betekenis van goud, zoals beschreven in de inleiding. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip onttovering;
 - informatie uit de tweede alinea van de inleiding waaruit onttovering blijkt.
- b Leg uit dat rationalisering te herkennen is in de veranderde betekenis van goud, zoals beschreven in de inleiding. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept rationalisering;
 - informatie uit de tweede alinea van de inleiding waaruit rationalisering blijkt.

Gebruik tekst 1.

In tekst 1 wordt de samenleving in de Surinaamse goudvelden beschreven.

- 2p 4 Leg uit welk sociaalwetenschappelijk paradigma te herkennen is in de beschrijving van deze samenleving. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van het gekozen paradigma;
 - een voorbeeld uit tekst 1 van het gekozen kenmerk.
- Je mag het rationele actor-paradigma **niet** gebruiken.*

Gebruik tekst 1.

Econoom De Soto beschrijft de ‘goudzoekerswet’.

- 1p 5 Leg uit dat binding te herkennen is in de omstandigheden waaronder de goudzoekerswet tot stand komt. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het hoofdconcept binding;
 - informatie uit tekst 1 over deze omstandigheden.

Gebruik tekst 1.

Econoom De Soto beschrijft in tekst 1 het functioneren van de goudzoekerswet.

- 1p 6 Leg uit dat het functioneren van de goudzoekerswet verklaard kan worden vanuit het rationele actor-paradigma. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van het rationele actor-paradigma;
 - een voorbeeld uit tekst 1 van het gekozen kenmerk.

Gebruik tekst 1.

Staten zijn voortdurend in ontwikkeling. De politieke macht van staten verandert door bepaalde processen, zoals formalisering.

- 2p 7 Leg uit dat formalisering van de goudzoekerswet kan bijdragen aan verdere staatsvorming van Suriname. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip formalisering;
 - een voorbeeld uit tekst 1 van formalisering;
 - de omschrijving van het kernconcept staatsvorming.

Ondanks dat goud een zeer waardevol metaal is, behoren veel landen met goudvelden tot de economisch minder ontwikkelde landen. In theorieën over (onder)ontwikkeling van landen worden evolutionaire theorieën en afhankelijkheidstheorieën onderscheiden.

Er zijn maatregelen te bedenken om goudwinning meer ten goede te laten komen aan de economische ontwikkeling van het land dat goud wint. Een maatregel kan zijn: het vragen van een hogere goudprijs.

- 3p 8 a Leg uit dat het nemen van deze maatregel **niet** aannemelijk is, geredeneerd vanuit de afhankelijkheidstheorieën. Gebruik in je uitleg een kenmerk van de afhankelijkheidstheorieën.
- b
- Formuleer een **andere** maatregel om de economische ontwikkeling van het land dat goud wint te bevorderen, geredeneerd vanuit de evolutionaire theorieën.
 - Leg uit dat het nemen van jouw maatregel **wel** aannemelijk is, geredeneerd vanuit de evolutionaire theorieën. Gebruik in je uitleg een kenmerk van de evolutionaire theorieën.

Gebruik tekst 2.

Tekst 2 is een artikel uit de krant Trouw over het initiatief voor het Convenant Verantwoord Goud van voormalig minister Ploumen van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Het initiatief van de minister kan gezien worden als een mediastrategie. De begrippen 'framen' en 'primen' beschrijven verschillende mediastrategieën.

- 1p 9 Leg uit dat de minister gebruik gemaakt kan hebben van 'primen'. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip 'primen';
 - een voorbeeld uit tekst 2 om 'primen' te illustreren.

Gebruik tekst 2.

Met het Convenant Verantwoord Goud probeert Nederland bij te dragen aan de oplossing van een internationaal vraagstuk.

Internationale verhoudingen kunnen worden verklaard met verschillende theorieën, zoals de liberale theorieën. In de liberale theorieën ligt de nadruk op de actoren en op samenwerking.

- 3p 10 Leg uit dat de samenwerking die de Nederlandse staat wil aangaan met het Convenant Verantwoord Goud past bij de benadering van internationale samenwerking volgens de liberale theorieën. Gebruik in je uitleg:
- het kenmerk samenwerking volgens de liberale theorieën;
 - de omschrijving van het kernconcept samenwerking;
 - een voorbeeld uit tekst 2 van het kernconcept samenwerking;
 - belangrijke actoren in de internationale verhoudingen volgens de liberale theorieën;
 - een voorbeeld uit tekst 2 van deze actoren.

Gebruik tekst 2.

De initiator van het Convenant Verantwoord Goud, voormalig minister Ploumen, is lid van een sociaaldemocratische partij.

- 2p 11 Leg uit dat het convenant past bij een sociaaldemocratische opvatting over globalisering. Gebruik in je uitleg:
- een sociaaldemocratische opvatting over globalisering;
 - een voorbeeld uit tekst 2 bij de gekozen opvatting.

Gebruik tekst 2.

Er zijn voorstanders en tegenstanders van toenemende globalisering op economisch terrein. Zij kunnen het moeilijk eens worden, omdat ze fundamenteel anders denken over problemen en oplossingen.

- 2p 12 Leg uit dat voorstanders en tegenstanders van economische globalisering verschillend over problemen en oplossingen bij goudwinning kunnen denken. Gebruik in je uitleg:
- een verschil in de manier van denken van voorstanders en tegenstanders van economische globalisering;
 - een voorbeeld uit tekst 2 van een probleem bij goudwinning waarover voorstanders en tegenstanders van economische globalisering anders zullen denken.

Opgave 1 Goud

tekst 1

Leven in Surinaamse goudvelden

In de goudvelden wonen en werken mensen uit verschillende culturen samen. Ver van de normen en regels uit de dorpen en de stad ontstaat er
5 een nieuwe maatschappelijke orde met nieuwe wetten en gedragscodes, die door de jaren heen tot stand gekomen zijn. Deze nieuwe, ongeschreven regels worden zelden
10 in twijfel getrokken en zorgen er juist voor dat conflicten over grond en andere middelen tot een minimum beperkt blijven.

Er zijn veel voorbeelden van
15 ongeschreven regels waar iedereen zich aan houdt. [Bepaalde] goudzoekers betalen bijvoorbeeld 10 procent van hun opbrengsten aan de lokale grondbezitter (...), hoewel

20 geen enkele wettelijke regeling hen verplicht dit te doen. (...) Hoewel de politie en andere autoriteiten in het bos grotendeels afwezig zijn, worden deze informele wetten zelden
25 geschonden.

[Econoom] De Soto spreekt in deze context van de 'goudzoekerswet' (2000). De Soto stelt dat informele eigendoms wetten, die binnen een
30 sociale groep ontstaan doordat men beperkte hulpbronnen moet delen, vaak zeer efficiënt zijn in het maximaliseren van (economische) voordelen en het minimaliseren van
35 conflict. Om economische groei te stimuleren moet de nationale wetgeving bestaande informele wetten incorporeren (...).

naar: CEDLA, 2009

tekst 2

Convenant Verantwoord Goud

De Nederlandse goudsector tekende gisteren een convenant. Ondertekenaars zijn onder andere producenten van elektronica en 5 sieraden, recyclers, de koepels van juweliers en goudsmeden, maar ook maatschappelijke organisaties als Unicef en Solidaridad. Minister Ploumen (Ontwikkelings- 10 samenwerking) nam het initiatief voor het convenant. Zij spreekt van een belangrijke dag en roept alle bedrijven in de Nederlandse goudsector op om zich bij het 15 convenant aan te sluiten. (...) Bij het winnen van goud komen mensenrechtenschendingen voor. Met name in de kleinschalige mijnbouw ontbreken wet- en 20 regelgeving. (...) Het winnen van goud is bovendien schadelijk voor het milieu en ongezond. Dagelijks worden er tien miljoen mensen in

goudmijnen blootgesteld aan kwik. In 25 zwakke staten worden met de goudwinning ook vaak milities en rebellengroeperingen gefinancierd. Het convenant, het eerste in de sector, wil daaraan een einde maken. 30 De ondertekenaars moeten met hun leveranciers rond de tafel gaan zitten. Deze moeten, onder andere met een certificaat, kunnen aantonen dat het goud op een verantwoorde 35 manier is gewonnen. Dat maakt een einde aan de huidige praktijk, waarbij het vaak moeilijk is te achterhalen waar het goud vandaan komt en onder welke omstandigheden het 40 gewonnen is. (...) [De] ondertekenaars gaan proberen ook grote bedrijven als Apple en Siemens voor het probleem te interesseren, via internationale 45 netwerken als het Partnership for Responsible Minerals¹⁾.

bron: Trouw, 2017

noot 1 Partnership for Responsible Minerals = een internationaal netwerk van bedrijven, organisaties en overheden – met onder meer Amerikaanse electronicabedrijven (zoals Apple en Siemens) en het ministerie van Buitenlandse Zaken van het Verenigd Koninkrijk – dat wil bijdragen aan betere sociale en economische voorwaarden voor mijnwerkers en lokale gemeenschappen van mijnwerkers